

Урок 7

Тема. ПЧ. «Деметра і Персефона», «Нарцис», «Пігмаліон» та інші (2-3 за вибором)

Мета уроку (формування компетентностей). *Предметних:* знання змісту прочитаних/почутих міфів; *уміння* визначати головну і другорядну інформацію в прочитаному тексті; характеризувати персонажів міфів; *переказувати (усно)* зміст почутого та/або прочитаного міфу. **Ключових:** розвиток уміння проводити паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті і власним життєвим досвідом; вміння презентувати результати пошукової діяльності, розвивати уміння вчитися впродовж життя, проявляти ініціативність, соціальну та громадську компетентність, обізнаність та самовираження у сфері культури.

Обладнання: підручник, зошит, ПК, презентація до уроку.

Тип уроку: урок позакласного (додаткового) читання.

Пустельний простір,
Як душа без міфа.
Ліна Костенко

Зміст уроку

I. Етап налаштування на роботу. Притча про каву

Прийшов якось до майстра його учень і став жалітися, що втопився, що у нього немає сил виконати майстрове завдання, що йому важко.

Замість відповіді майстер поставив на вогонь три однакових посудини з водою. В одну кинув морквину, в іншу поклав яйце, а в третю насипав кави. Через деякий час він вийняв з води моркву, яйце і налив у чашку каву.

- Що сталося? – запитав він свого учня.

- Яйце і морква зварились, а кава розчинилася у воді, – відповів юнак.

- Це лише на перший погляд.... Поглянь уважніше – тверда морква стала м'якою, а рідке яйце - твердим. Окріп не змінився, зате змінив їх. Але кава перетворила окріп на чудовий ароматний напій.

Так і люди – сильні зовні можуть стати слабкими там, де крихкі й ніжні лише тверднуть і міцніють. Але є й особливі люди, які не здаються і не змінюються під тиском обставин – вони, мов кава, самі змінюють несприятливі моменти і перетворюють їх на щось нове й прекрасне, отримуючи користь і знання в кожній ситуації.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Вступне слово вчителя. Розповідь учителя. Давній грек відчував навколо себе розмаїте і могутнє життя, сили, перед якими первісна людина схиляється і тремтить. Світ навколо сповнений таємниць: дерева ростуть якимсь чудом, і розмовляють між собою тихим шелестом листя; життєдайні води рік течуть у невідому далечінь, і впадають у Океан; вітер мчить понад горами, зловісно завиваючи. Прагнучи пізнати природу і зав'язати дружні стосунки з її незбагненними силами, давній грек дав усьому імена і оточив себе безліччю богів. У нього виникло уявлення про спорідненість людини з тваринами і рослинами.

Поетична хвилинка.

Бо давній грек, хоч віку й молодого,
а знав, що світ складається із див,
що кожен є собою ненадовго, —
все хтось когось на щось перетворив.
Богиня Еос, скориставши владою, —

свого старого мужа на цикаду.
Сам Зевс — кохану, німфу чорноброву,
перетворив, пробачте, на корову.
А та трава, що в пальцях розім'ята,
то буде пахощ дивний і терпкий,
то це ж Аїд перетворив на м'яту
свою кохану Менту. Отакий.
І кожен камінь був колись створінням.
І все живе і дихає. А он —
задушена покрученим корінням,
кричить верба, як жрець Лаокоон.
Природа вся була жива для грека:
він чув її, як землю чув Антей...

(Ліна Костенко. Уривок з поеми-балади «Скіфська одіссея»)

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу.

Обговорення міфу «Нарцис». Уявлення про колобіг усього живого у природі відображено у міфі про Нарциса та інших міфах про перетворення (перевтілення) живих і неживих істот. Ймовірно у цьому міфі залишилися догрецькі первісні вірування про древнє рослинне божество природи, яка помирає і воскресає щороку. Квітка нарцис згадується у міфі про Деметру і Персефону, цю квітку клали померлим на знак безсмертя душі. Древні взагалі боялись побачити своє відображення, бо вважали, що двійник може забрати частинку душі або й життя. Так виник міф про неймовірно красивого і неймовірно самозакоханого юнака. Міф про Нарциса показує, що самозакоханість, гордіня і пихатість шкодять і їх власнику, і тим, хто його оточує. І хоч міф, на відміну від казки, не має на меті повчати людину, але певні моральні уроки у міфі закладено.

- Чому Нарциса відносять до героїв?
- Як Нарцис проводив свій час? З ким спілкувався?
- Як звали німфу, що закохалася в героя?
- Чому Ехо не могла розмовляти?
- За що і як саме Афродіта покарала Нарциса?
- Що відбулося з Нарцисом після смерті, яка подальша доля німфи Ехо?
- Які природні явища пояснюються у міфі про Нарциса?
- Які моральні уроки закладені у міф?

Обговорення міфу «Деметра і Персефона».

У міфі про Деметру і Персефону відобразилися давні уявлення про зміну пір року. Коли Деметра, богиня усієї живої природи, сумує за донькою, земля стає неродючою, настає зима. Коли Персефона проводить дев'ять місяців у матері, Деметра радіє і земля відновлює родючість.

Цікавинка. В одному з варіантів міфу розповідається, що квіти, які збирала Кора (Персефона) в момент викрадення, були маками. На острові Крит знайдено зображення богині з голівками маку у волоссі. На іншому зображенні богиня тримає маки у руці, а на золотій прикрасі, знайдений в акрополі Мікен, Деметра передає голівки маків Персефоні. Маки росли на хлібних нивах, тому вони були знаком Деметри. Маковим насінням посипали святковий хліб на честь богині Деметри. Квітка маку вважалася у греків символом відродження після смерті. У сучасній європейській культурі квітка маку – пам'ять про загиблих під час світових воєн.

- Ким є Деметра у грецьких міфах? Опишіть її вигляд.
- Як звали дочку Деметри? (Персефона або Кора, римляни називали її Прозерпіною).
- Хто такий Аїд?
- Чому Аїд закохався в Персефону?
- Перекажіть епізод викрадення Персефони.
- Що сталося з Деметрою після викрадення Кори?
- Як стан Деметри вплинув на землю і людей?
- Хто розповів бідній матері таємницю викрадення Кори?
- Яким чином підступному Аїду вдалося залишити у підземному царстві Персефону?
- Як мудрий Зевс розв'язав суперечку між Деметрою та Аїдом?
- Які природні явища прояснює цей міф?

Обговорення міфу «Пігмаліон і Галатея»

Один із найвідоміших у світовій культурі – міф про Пігмаліона. Стародавні греки вважали, що духовна і тілесна краса мають доповнювати одна одну, це називали гармонією. У житті скульптор Пігмаліон не бачив жінки, яку б зміг покохати, тому створив свій ідеал сам. Пігмаліона приваблює не тільки тілесна краса Галатеї, але й її духовна чистота. Центральну ідею міфу можна визначити так: створення повноцінної прекрасної людини є найдивовижнішим явищем у світі. І кожен з нас може створити себе майбутнього.

- Чим був знаменитий Пігмаліон?
- Чому Пігмаліон жив самотньо, не був одружений?
- Який подарунок зробила Пігмаліону богиня Афродіта?
- Як сприйняли скульптуру, що ожила, кіпріоти?
- Як склалось подальше життя Пігмаліона і Галатеї?
- Як боги увічнили пам'ять про Пігмаліона?
- Які мотиви можна прослідкувати у цьому міфі?
- Як у міфові відображено роль мистецтва в людському житті?
- Сформулюйте тему та головну думку міфу про Пігмаліона.

IV. Формування нових знань, умінь, навичок і компетенцій.

Словничок. *Нарцис* (у перен. знач.) — самозакохана людина. *Пігмаліон* (у перен. знач.) — творець, закохана у свій витвір людина.

Мистецькі паралелі. У п'ятому класі ми читали казку О. Уайльда «Хлопчик-зірка».

- Чим герой цієї карки схожий на Нарциса?

Перу О. Уайльда належить мініатюра «Шанувальник», створена за мотивами міфу про Нарциса. Коли Нарцис помер, струмок його радощів розлився і солодкі води перетворились на чашу солоних сліз. Німфи у скорботі розпустили свої зелені коси над струмком і поспівчували його суму за прекрасним Нарцисом. Але струмок заперечив, що любив хлопця лише за те, що в Нарцисових очах віддзеркалювалась краса самого струмка.

- Як ви гадаєте, з чого іронізує (підсміюється) Уайльд?

Мистецькі паралелі. Без уваги вже відомого вам українсько-ізраїльського письменника Фелікса Кривіна не залишилася й історія Пігмаліона:

«Персей багато розповідав про свої подвиги, але одну історію він волів не згадувати. Відрубавши голову Медузі Горгоні, Персей по дорозі додому завернув на Кіпр до знаменитого скульптора Пігмаліона. Пігмаліон тоді був захоплений щойно завершеною скульптурою, як звичайно бувають залюблені митці у своє останнє творіння.

- Це моя найкраща, - сказав він, і скульптура раптом ожила.

Від таких слів ожити – природньо, але скульптор побачив у цьому якоесь чудо.

- О боги! – змолвився він. - Чим віддячу вам?

Та боги скромно мовчали, розуміючи свою непричетність.

Пігмаліон від радощів не знав, що робити. Потім нарешті знайшов собі застосування:

- Піду до майстерні, робота чекає, - сказав він ожилій скульптурі. – Порозважай гостя, будь ласка.

Жіночка була дуже гостинною, та й гість виявився люб'язним, тому вони забули про Пігмаліона. Тим часом митець, прямуючи до майстерні, зіткнувся з головою Медузи Горгони, яку залишив у передпокої необережний Персей. Лише один погляд на неї перетворив Пігмаліона на камінь, бо таку властивість мала Горгона.

Прошло чимало часу, поки до передпокою вийшли Персей та його супутниця.

- Який несмак! – кинула погляд на скам'янілого творця його ожила скульптура. – Знаєте, цей Пігмаліон ніколи нічого путнього створити не міг.

Так сказала жінка, і Пігмаліон назавжди залишився кам'яним.»

- Як Ф. Кривін пояснив, що скульптура ожила? Чому боги були до цього непричетні?

- Чим Галатея Кривіна відрізняється від Галатеї міфічної?

- Чи не стосуються слова Галатеї, що Пігмаліон не створив нічого путнього і її самої? (На думку Ф.Кривіна, за іронією долі Пігмаліон, що уникав пустоголових та бездушних дівчат, створив Галатею саме такою)

- Чому Пігмаліон залишився кам'яним? (Галатея не вірила у його талант, була самозакоханою особою).

- Що може допомогти людині стати кращою?

Картинна галерея (репродукції в роздатковому матеріалі або в презентації).

1. Розгляньте репродукції картин Караваджо, Дж. В. Вотерхауса, Пуссена, С. Далі за міфом «Нарцис» та обміняйтесь враженнями.

- Який саме епізод міфу зображений на картині?

- Що відчуває в цей час юнак? Які почуття переживає німфа Ехо? Як це передано у виразах обличчя?

- Яка з робіт запам'яталась вам найбільше?

2. Розгляньте полотна Рембрандта «Викрадення Прозерпіни», Россетті «Прозерпіна», Лейтона «Повернення Прозерпіни», Г.Д.Джонсона «Деметра, що шукає Персефону» та репродукції картин за міфом про Пігмаліона (Я. Брейгель, А. Бронзіно, Б. Велладжо, Я. Панторло, Ж.Л. Жером, Ж. Ванлоо, Ф. Буше, Л. Гоффер, П. Пікассо) і обміняйтесь враженнями.

- Які епізоди міфу ілюструють ці твори?

- На що хотіли митці звернути увагу глядачів?

- Які художні деталі картин, скульптур привертають увагу глядача?

- Який з мистецьких творів найбільше вразив, сподобався, чому?

Презентація власних учнівських ілюстрацій до обраного ними міфу.

V. Закріплення вивченого матеріалу, узагальнення та корекція знань.

Бесіда за змістом уроку.

- Які риси характеру властиві Нарцису? Чи справедливо він покараний богами?

- Як у міфі про Нарциса пояснено появу відлуння, а у міфі про Деметру зміну пір року?

- Які людські якості уособлюють Деметра і Пігмаліон. Чим вони відмінні від Нарциса?

- Кого ми сьогодні називаємо Нарцисом, а кого Пігмаліоном?

- Чому міфи про Деметру і Персефону, Нарциса, Пігмаліона і Галатею набули популярності у світовій культурі?

Робота з епіграфом. Міфи є витоками людської духовності. Бездуховність та приземленість збіднюють людину. Як душа без міфу, без духовності, без пам'яті про минуле свого народу - життя такої людини стає пустельним простором.

VI. Підбиття підсумків, рефлексія. Робота із завданнями рубрики «Перевір себе» (с. 34, 35 підручника).

Працюємо вдома. Прочитайте в підручнику розповідь про Даніеля Дефо і виконайте завдання до неї (с. 36-38).